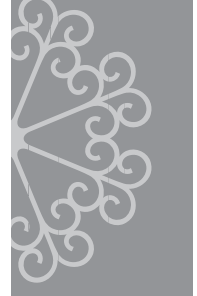

בית מדרש

340
בשבילי הפרשה

פרשת ויקהל תשע"ט

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	5:40
Brooklyn, NY	5:28
Chicago, IL	5:20
Johannesburg, S. Africa	6:20
Lakewood/Deal, NJ	5:30
London, UK	5:25
Los Angeles, CA	5:31
Manchester, UK	5:28
Monsey, NY	5:28
Montreal, Quebec	5:22
Toronto, Ontario	5:48
Yerushalayim	5:01
Zurich, Switzerland	5:52

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

ויקהל

מצות בנין המשכן

ויבאו האנשים על הנשים (פ' ויקהל ל"ה כ"ב) פי' הספורנו להסכים בנדבה כדי שיקבלו הגבאין מהן שאין מקבלים מן הנשים אלא דבר מועט. וע' פ"ת רמ"ח ג' בשם הנו"כ דאשה שאמרה שיש לה רשות נאמנת וצ"ן לדברי הספורנו דמשמע שאינה נאמנת. (וע' אוה"ח ר"פ תרומה שהיו מקבלים מן הנשים כי היו עשירות וכדמבואר בגמ' דאז שרי ליקח מהן. ולכא' זה דלא כספורנו, ואולי כוונת ספורנו בתכשיטין שקיבלו מהאנשים, ובכה"ג אין לקבל מהן כי הבעל מקפיד.)

ולכא' י"ל עוד שהיה חיוב נתינה דב"ב ח' ע"ב אמרו שאין גובין צדקה פחות משנים וילפינן מהמשכן דכתיב והם יקחו את הזהב וכו'. ואמרו הטעם משום דאין עושין שררה (של ממון - רא"ש וש"ע) על הציבור פחות משנים, כיון שממשכנים על הצדקה. ולכא' מוכח מזה דגם במשכן ממשכנים ולכן הוי מנוי שררה.

אכן ברמב"ן וריטב"א קדושין ל"ו הק' דכתיב דבר אל בני ישראל (ושם דרשו בגמרא בני ישראל למעט בנות ישראל) וכתיב ויבאו האנשים על הנשים, ות"י הריטב"א דנשים הביאו בלי קיום מצוה, א"נ דאינו אלא נדבה ונשים נודרים נדבה. ומבואר דע"פ הנשים לכונ"ע לא היו חייבות במצוה וא"כ א"ש פ' הספורנו.

ובעיקר דברי הריטב"א כתב הגאון ר"מ גיפטר זצ"ל בפרקי תורה דמשמע דת"א סבר דחייב להביא, ולכן באמת א"א לנשים לקיים מצוה זה אבל לת"י ב' אינו אלא נדבה. וקצ"ב מהגמרא ב"ב. וכן העיר הכתב והקבלה פ' תצוה.

וברמב"ם משמע דבנין בהמ"ק הוא מצוה גם על הנשים ולכא' א"כ לא א"ש פ' הספורנו. וי"ל דהא דכתיב מאת כל איש אשר ידבנו לבו היינו להוסיף יותר ממה שמחוייב, ואפשר ע"ז כתב הספורנו שאין מקבלין מן הנשים.

והנה בגר"ז פ' תרומה ביאר (ונראה דקשיא ליה דכתיב ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וצ"ב לשון ויקחו דמשמע חיוב וצווי, ולשון נדבה דמשמע אם ירצה) דעל הציבור היה חיוב, ועל היחיד היה נדבה ופי' בזה גם הפסוק בפ' ויקהל ל"ה ה'. ובאמת בגמרא ב"ב הנ"ל משמע שהיה חיוב על כל יחיד. וכבר העיר בשי' לתורה פ' ויקהל מהרמב"ם פ"ו מבה"ב ה"ב דמשמע דבנין בהמ"ק חייב על כל יחיד ולא רק על הציבור.

דברי רבותינו

ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה

"מצאתי שבועות זאת מציאה גדולה יקר מכל הון, אחפץ אני לכבד ולשלוח זאת למנחה לה"כ, שמע נא ידידי דבר פלא וחדש, אני במעט אשר ראיתי בר סיוני היה תמיד מרגלא בפומא "ווער עס איז אין א רבים אפילו א פלאקין קאהן ווערען ריידענדיג און וויסען גאר גרויסע זאכן בזכות הרבים" [ה.ה. מי שבתוך הרבים, אפ' ברווז יכול להיות מדבר ולדעת דברים גדולים]. כל זה נסיתי במעט נסיוני אשר ראיתי זאת בחוש ממש, ובשבוע זאת מצאתי במד"ר פ' ויקהל (מח,ה) דבר חדש בענין ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה וכו', וכל ימי הבנתי עד"ז דהיינו שהשי"ת מלא אותם בחכמה ובתבונה ובדעות, מפני כי היה חפץ שיעשו את המ' שכן והמשכן צריך לכאלה. ועתה ראיתי במד"ר דבר פלא וכל הדבר הוא להיפך, כי בשביל שנתעסקו במלאכת המשכן, בזכות זה נתן הקב"ה בהם חכמה ובינה ודעת. ולהשתומם מאוד מידיעות חז"ל בכל אלה, אמרו שם על פ' וימלא אותו רוח אלקים: "ולא זה בלבד, אלא כל מי שנתעסק במלאכת המ' שכן נתן בו וכו', ולא בבני אדם, אלא אפילו בבהמה

דברי הימים

הלזה יקרא "פני חבירו"?

סיפר מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל: הכי רתי מקרוב את מרן הסבא מסלבודקה רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל שהיה צדיק מופלא ומדקדק במצוות באופן מבהיל, והבנתו בכוחות הנפש הייתה מופלאה. בעת למודי בסלבודקה לפני מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ג נוכח תי בגדלותו בשטח זה שהיה ממש "חד בדרא". הוא היה רואה מעשה בודד של בחור, ואפילו תנועה בודדת, והיה יכול להסיק מהם מה יהיה עליו כשיגדל, והיה אומר בביטחון: זה יהיה לגאון ולתפארת, ומהשני אין לקוות למאומה כי נגוע הוא בפרט פלוני, וכדבריו כן היה.

כאשר היה הסבא שומע על עוולות בהנהגה שבין אדם לחבירו היה מתייחס לכך בכל חומר הדין, אבל תמיד הייתה תגובתו מחושבת עד לפרטי פרטיה: האם להגיב מיד או לאחר זמן? האם להגיב בחומרה או להתעלם? האם להגיב בפרהסיא ובפומבי או להוכיח

וחיה, שנאמר "חכמה ותבונה בהמה", בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה, ולא נתפרסם מכולם אלא בצלאל". מבהיל בסוד הדברים, אף הבהמה והחיות נתמלאו בחכמה ובתבונה, ורק מפני שנת עסקו במלאכת המשכן, וזאת ה' סיבה לחכמה ותבונה, היפך כאשר הבנתי מעולם. הרי כדברינו ממש מלה במלה, אפילו א פלאקין ממש ווערט נתמלא בחכמה ובתבונה ווען ער איז אין א רבים במלאכת השמים [ה.ה. אפ' ברווז ממש הוא מתמלא בחכמה ובתבונה כשהוא בתוך רבים במלאכת שמים], וזאת לא יוכל שום אדם לדעת ולהבין אם לא המנוסה בניסיונות אלו, רואים בחוש כי אף אנשים פשוטים יתגדלו ויתרוממו אם רק יאחזו בכנף של מלאכת שמים, וכל המחזיק בה זכה בה.

ועתה יקירי כמדומני כי מנחה גדולה אני שולח לך, עד כמה כדאי לאדם להיות כסוחר פשוט לעשות מסחר כזה, ובטוח בריווח גדול מאוד בלי שיעור, ואין לשום אדם להתעקש ול' חפש טעמים אחרים וזה האמת האמיתי, כלם הצליחו ועשו פרי בלי שיעור וסוף, כי זה סגולת הדבר, כאמרם אף בהמה וחיה עסקו במלאכת שמים ונתמלאו בחכמה ובתבונה.

מתוך מכתב ממרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם לוואוויץ זצוק"ל

ביחידות ובצינעה.
פעם סיפרו לסבא שבחור אחד ירק לארץ בפני הנוכחים. אין לנו מושג בחומרת הדבר במשנת "גדלות האדם" של הסבא מסלבודקה, לירוק בפני מלך?! בפני צלם אלוקים?! (עי' חגיגה דף ה'. "כי את כל גו' יביא במשפט - זה הרק בפני חבירו ונמאס). נכנס הסבא לאולם הישיבה, ניגש הישר אל אותו בחור וגער בו בפני קהל ועדה עד שהלה לא ידע להיכן יוביל את חרפתו ובושתו. לאחר מכן ביחידות שאל אחד התלמידים את הסבא: "איני כמהרהר אחר רבו, אבל תורה היא וללמוד אני צריך, כלום לא סבר מר להא דהמלבין את פני תבירו ברבים?" הגיב הסבא בזלזול: "אויך מיר פני חבירו", הגם לזה "פני חבירו" יקרא... וכנראה שנאסף אצלו עוד הרבה טעמים שכך צריך לנהוג עם הבחור הזה. ואמר מרן הרב שך זצ"ל שלא רק התוכחה ברבים, אלא גם חשיבה זו מתכוננת הייתה שתגיע לאזני הב' חור ותפעל את פעולתה לטובה. הכל בכל היה מחושב.

מתוך "שמושה של תורה"

כמי שאינו יכול להושיע

ומחייה בכל עשה את כל הריבי ריבון עולמים, הכל תלוי באדם שבזה העולם הקטן. שהאדם בונה עולמות ומוסיף אורות בעליונים ע"י מצוותיו, וח"ו ע"י עבירה במחשבה דיבור ומעשה מחשיך ומחריב ומקטין עולמות. ובזה נדמה האדם לבעל הכוחות, לפי שכל מה שקורה בעולמות מגיע ממנו. [וצריך לדעת שבעל הכוחות עוזר לנו לעשות, שבלעדיו א"א לעשות כלום, אבל נתן בידינו את כח הבחירה החליט].

והוא דבר נורא שיש לאדם להתבונן בו, שאנו כ"כ קטנים, ושם בעולמות ישנם מלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש, שמלאך אחד יכול להחריב עולם ומלואו, ויש שם מלאכים נוראים ריבי ריבון לאין שיעור ולאין מספר, וכנגדם ניצב אדם קטן והכל הולך דרכו.

והסיבה שעשה הקב"ה כן הוא מרוב אהבה שאהב אותנו, שתכלית הבריאה הוא האדם הקטן. וכמו שאחז"ל בראשית ברא אלוקים- בשביל ישראל שיעסקו בתורה.

ומצד אחד אומרים בתפילת ר"ה ויוה"כ "אדם יסוד מעפר וסופו לעפר בנפשו יביא לחמו משול כחרס הנשבר כחציר יבש כציץ נובל כצל עובר וכענן כלה וכרוח נושבת וכאבק פורח וכחלום יעוף", שמאומה לא נשאר מהאדם. אבל מצד פעולותיו הוא הפותח והסוגר של כל אלו העולמות.

מעלת האיש הישראלי

וז"ל בפ"ד "וזאת תורת האדם [כל אחד, ובמיוחד בן תורה שלומד והיצה"ר מפריע לו ללמוד, וכשרואה שאין יכול לו מסיתו ללכת בשגרת החיים מבלי להחשיב את לימודו, שאם האדם היה יודע מה הוא פועל, היה מוסיף בלימודו שמחה וחיות ועמל]. כל איש ישראלי אל יאמר בליבו ח"ו כי מה

(4) |אגב יש מקשין שהרי כל החורבן היה ע"י חטאי ישראל וכמו שאמרו שכל החורבן בשני הבתי מקדשות היה בביהמ"ק של

שבשושן יהרגו שבכל העולם אל ייהרגו, א"ל אמור אתה, א"ל מפני שהשתחוו לצלם".

מבואר בזה שהיו סיבות אחרות שנתבעו עליהם, ולעיל נתבאר שנענשו משום שנתעצלו בלימוד התורה.

ותשובתו בצדו שבאמת נתבעו על שנהנו מסעודתו של אותו רשע או על שהשתחוו לצלם, אלא שהאב הרחמן חפץ בטובת בניו ולסייעם גם במצב כזה, אבל כיון שלא עסקו בתורה, כביכול אינו יכול להושיעם. ונרחיב את הדברים.

צלם אלוקים

הנפה"ח פותח את ספרו בביאור הפסוק (בראשית א, כז) "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו", שמה שייך לומר צלם אלוקים, הרי כתוב (ישעיה מ, יח) ומה דמות תערכו לו.³

ומבאר שדמות היינו דמיון מסוים כמ"ש בתהילים (קב, ז) "דמיתי לקאת מדבר", שלא נעשו לו כנפיים ומקור כציפור, אלא שכשגלה דוד המע"ה בצרותיו היה נדמה אז בפעולותיו לקאת מדבר שנודד ממקום למקום.

וצלם אלוקים היינו שיש דמיון מסוים שבו הושווה האדם לקב"ה. שהרי שמות הקב"ה הם לפי הנהגתו, ואלוקים היינו תקיף ובעל היכולות ובעל הכוחות כולם, שהקב"ה השליט את האדם בבריאה שכל השפע שמגיע מעולמות העליונים, מה שהקב"ה מכווין

(2) |לדעת רש"י היינו צלמו של נבוכדנצאר ולמהרש"א היינו הצלם של המן.

(3) |ואנו מאמינים באמונה שלמה שיש הקב"ה שהוא יחיד ומיוחד שברא הכל, שיסוד האדם הוא לידע שאין עוד מלבדו. וכל השייכות שלנו בהשגות בו יתברך הוא רק בפעולותיו שרואים את העולם שברא ואת הנהגתו, שבעצמותו יתברך אין לנו שום השגה. ואנו קרובים לקב"ה, וכמה שאנו רחוקים ממנו לאין השגה הוא קרוב אלינו, וכמה שמתקרבים אליו נעשה יותר קרוב אלינו. ולעת"ל נבין בבירור בלא שום בלבול-על אף שגם אז נבין שאין אנו מבינים, וכיום צריך הרבה עמל כדי לזכות לקרבת אלוקים.]

איתא במגילה (יא). [לגבי הפתיחות שהקדימו האמוראים לאיגרת הפורים] "ר' אלעזר פתח לה להאי פרשתא מהכא בעצלתיים ימך המקרה ובשפלות ידיים ידלוף הבית", בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך, ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך, ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו". שמחמת העצלות של ישראל שלא עסקו בתורה, כביכול נעשה הקב"ה עני, ופרש"י "כמי שלא היה יכול להושיע".

בעל הכוחות כולם

ויש להתבונן בדברי חז"ל אלו, שהרי הקב"ה ברא את העולם ומנהיגו, והוא תקיף ובעל היכולת ובעל כל הכוחות כולם, ואין עוד מלבדו. שכל הכוחות שיש בעולם - כוחות הקדושה וכוחות הטומאה והכישוף שמכחישין פמליא של מעלה, הוא בעל הכוחות כולם, שהכל שלו, וכמש"כ (תהילים קלו, ב) "הודו לאלוקי האלוהים כי לעולם חסדו". [וכל ענין כוחות הטומאה והכישוף הוא כדי שתתכן הבחירה עד יבוא זמן שיקויים "והאלילים כרות יכרתו"]. נמצא שכל הכוחות שיש בעולם בכלל ובפרט של כל אחד הוא רק ע"י רצונו יתברך, וא"כ מה שייך לומר "כמי שאינו יכול להושיע".

מפני מה נתחייבו כליה

בהמשך (יב). איתא "שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, א"ל אמרו אתם, א"ל מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, א"ל א"כ

(1) ופשוטו היינו שע"י העצלות ייעני. ופרש"י (בקהלת י, יח) "בעצלתיים ימך המקרה, כשאדם מתעצל ואינו מתקן פרצה קטנה שבתקרת הבית, "ימך המקרה" ישפל הבנין המקרה את הבית והמסכך עליו, [שאם שוהה מלתקן, בסוף נופל הכל]. "ובשפלות ידיים [שמשפיל ידיו מלעשות- מצודות] ידלוף הבית" יטפטף דלף גשמים כלומר כשישראל מתעצלים בתורה הם נמקים ובית גאון עוזם חרב ומך". שע"י עצלות מתורה נחרב הביהמ"ק.

(בפתיחתא דאיכה) לשון נורא "מצינו שויתר הקב"ה על ע"ז ועל גילוי עריות ושפיות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה". ויש להבין מה שייך ויתור אצל הקב"ה שהרי אמרו בב"ק (נ.) "א"ר חנינא כל האומר הקב"ה וותרן הוא יותרו חייו", שהוא חוצפה וזילזול בכל ההנהגה. [ויש סליחה ומחילה אבל לא ויתור.]

ונראה שוויתור היינו שמאריך אף, לפי שהמאור שבה מחזירו למוטב, שאם לומדים תורה יש עדיין תקוה שיחזרו למוטב, אבל כשיש מאסה של תורה שוב אין תקוה שיחזרו. ועל כן בחורבן הבית אף שהיו עוד עבירות שגרמו לחורבן כמבואר ביומא (ט:) שג' עבירות גרמו לחורבן, אם היו עמלים ויגיעים בתורה היה המאור שבה מחזיר למוטב, אבל כיון שהיה מאסה של תורה כבר היה קשה להגיע למאור שבה מחזיר למוטב, ואז ח"ו נחרב הבית.

וזה הביאור כאן שאחר שהתעצלו מלימוד התורה, נעשה הקב"ה כמי שאינו יכול להושיע.

מצוות זכירת מעשה עמלק

במצוות זכירת מעשה עמלק כתב הרמב"ם (בפ"ה ממלכים ה"ה) שהוא כדי לעורר שנאתו ואיבתו, שצריך לשנוא שנאה גדולה לעמלק שהוא שיא הרע [שבכל האומות יש מן הרע, אבל עמלק הוא כולו רע בלי שום טוב]. שמרחיק את האדם מהקב"ה⁵.

ואנו מאמינים באמונה שלימה ברשעו של עמלק, וגם מי שלא הבין זאת, אחרי מלחמת העולם השנייה עם הנאצים ימ"ש- שכבר אמרו עליהם גדולי ישראל מקודם שהם מזרע עמלק [והיה צריך להיות גדול כדי לראות את זה מתחילה]- כבר ידעו בברור איך נראה עמלק עם כזו רשעות, ועל עמלק זה יש לעורר שנאה.

ויש שבארו עפ"ז מה שנאמר בהפטרה של פרשת זכור "ויאמר שמואל כאשר שכלה מנשים חרבך כן תשכל מנשים אמך וישסף שמואל את הגג לפני ה' בגלגל" שלכאורה לשם מה אמר לו שמואל כן, וכי בלא סיבה זו אין צריך להורגו, והרי נצטוו על מחיית עמלק. ובארו שרצה בזה לעורר את איבתו כדי שתגדל שנאתו ביותר. ולדוגמא אם נמצא נאצי יגדל שנאתו עליו בראותו את מה שעשה וגודל השחתתו.

(5) [וייעוין במנח"ח (מ' תרד) שכתב ומי בא בסוד ה' שאפשר שהמצווה תישאר גם לאחר שלא ישאר שם ושאר לזרעו של עמלק.]

תלויים במעשיהם של ישראל, וכשחוטאים בכיכול אינו יכול להיטיב.

ובזה מבאר מה שאמרו במדרש (איכ"ר א, ו) בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, ובזמן שאין עושים מתישין כח של מעלה.

"לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי"

ובהמשך (פ"ט) מבאר הנפה"ח את הפסוק בשיר השירים (א, ט) "לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי", שבדרך העולם הרוכב מנהיג את הסוס, אבל בקריעת ים סוף היה להיפך שהסוסים הנהיגו את הרוכבים, כך אומר הקב"ה שמדמה אותנו- רעייתי לסוסתי ברכבי פרעה, שאף שאנו בבחינת סוס, עכ"ז על ידינו בא כל ההנהגה.

דרגות בצלם אלוקים

המס"י בזריזות (פ"ט) מדמה את האדם ליוצאי הצבא במערכותיהם שעושים מעשיהם בזריזות, שכך יש לאדם להתנהג בזריזות. בדומה לזה יש ללמוד מהם את חילוק המדרגות, שהרי בשעת מלחמה כשחייל פשוט משנה ממה שנצטווה, נענש על כך שהרי הוא עושה עוול לעצמו ולמקצת מרעיו, ואם הוא בדרגה גבוהה יותר שיש תחתיו קבוצת חיילים והוא מתרפה במלאכתו, הרי הוא נענש ביותר חומרה. ואם הוא מפקד גדול, כל חולשה קטנה אצלו היא בעיה כללית שהרי השפעתו היא על כולם. וכן הוא לאידך גיסא שאם מפקד זה עושה מלאכתו נאמנה ככל אשר נצטווה, הרי הוא הצלחה כללית.

כך מוטל על הבני תורה אחריות של כל הדור, שכל הדור קיים רק על הבני תורה. וכל חיזוק בלימוד התורה הכי קטן שיגע ומשנן ולומד ע"מ לקיים ובכל חלק שעושה, הרי הוא מביא בזה שפע לכל הכלל, הרבה יותר מהשפעתו של איש ישראלי שאינו בן תורה. וכפי גודל האחריות כן ירבה שכרו.

והיצר שמכיר בכח זה מנסה לעשות רפיון, שיש להתחזק רק בתחילת זמן או באמצעו ולא בסוף זמן ח"ו... וכי יש מושג של סוף זמן? אדרבה יש להוסיף יותר חיזוק בזמן זה, ובפרט שעתה הם ימי התבוננות וקיימו וקיבלו.

ויתר הקב"ה על ג' עבירות ולא ויתר על מאסה של תורה

ונשוב לבאר משנ"ת בריש דברנו שבאמת נתבעו בימי הפורים על חטאים אחרים, אבל אם היו עוסקים בתורה היו ניצולים, ורק משום שלא עסקו בתורה נענשו.

וביאור הדבר הוא כמו שמבואר בחז"ל

אני ומה כוחי לפעול במעשי השפלים שום ענין בעולם [מוכר לנו עונה שכזו...]. אמנם בין וידע ויקבע במחשבות ליבו שכל פרטי מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו כל עת ורגע לא איתאבידו ח"ו, ומה רבו מעשיו ומאוד גדלו ורמו שכל אחת עולה כפי שרשה לפעול פעולתה בגבהי מרומים בעולמות וצחצחות האורות העליונים⁶.

שעל האדם להתבונן כמה הוא פועל בדיבור אחד של תורה וברגע אחד של תורה, ובשאר פרטי המצוות, שכמו שדבר גדול נראה מרחוק כקטן, כך גם תוספת פעולה הכי קטנה משנה לגמרי את הכל, ואינו משער כמה שפע ורחמים מביא לעולם - מלבד השכר שקובע לעצמו על עצם המצוה. ולהיפך ח"ו מביא צרות לעולם. [ורק הקב"ה יודע כמה שהוא מתחזק שעליו נאמר "אני ה' בוחן לב חוקר כליות לתת לאיש כדרכי כפרי מעלליו".]

"דע מה למעלה - ממך"

ובהמשך מביא כמה שיש לירוא מן החטא, שהרי מוטלת עלינו האנשים הקטנים אחריות נוראה כזו. ומבאר בזה בדרך רמז [וכן מטו בשם גדולי בעלי החסידות] מה שאמרו באבות (פ"ב, א) מאמר רבי "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך". דע מה למעלה- מה שקורה בעולמות העליונים, ממך- הכל מכח מעשיך.

ובזה יובן יותר טענת המלאכים למה נתן את התורה לנו, שמונח בזה גם שאם התורה אצל ישראל כל העולמות יתנהגו על פיהם, וכל ההשפעה שהמלאך צריך לקבל הוא רק ע"י יהודים קטנים אלו- שהם כ"כ גדולים. [וכמה שהאדם מקטין עצמו הוא יותר גדול.]

"צור ילדך תשי"

בשירת האזינו כתוב (דברים לב, יח) "צור ילדך תשי ותשכח קל מחוללך", ופרש"י [תשי מלשון שכחה], "ורבותינו דרשו כשבא להיטיב לכם אתם מכעיסין לפניו ומתישים כוחו מלהיטיב לכם". שצור היינו שהוא בעל הכוחות ורוצה לעזור לישראל, אבל תשי - אתם מתישים את כוחו. ומבאר שם בנפה"ח שטעמו של דבר הוא כמשנ"ת שכל ההשפעות

מטה שבביהמ"ק של מעלה אין להם רשות לגשת, והכל נגרם ע"י החטאים של ישראל. וכמ"ש מכוון לשבתך פעלת ה'- מכוון ביהמ"ק של מטה כנגד ביהמ"ק של מעלה, שרק כאשר נחרב למעלה יכלו להחריב למטה. ולכאורה הרי כתיב ויברא אלוקים את האדם בצלמו, וא"כ גם הגוי הוא בצלם אלוקים, וגם הוא יכול לפעול בביהמ"ק של מעלה. וכתב הרמח"ל שכך זה היה להם רק עד מתן תורה, שלאחר מתן תורה ניתן כח זה רק לישראל, שהם יכולים לפעול בעולמות העליונים אבל לגוי אין כח זה.]

כוחו של עמלק הוא רק כשיש רפיון

ואיך הגיע עמלק להילחם עם ישראל במדבר, הרי בא ממרחק גדול. ומבואר שהיה עונש על שאמרו ישראל "היש ה' בקרבנו אם אין", מיד "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים". שתמיד מחפש עמלק איך לחבל בישראל, אלא שהקב"ה שומר עלינו ואינו יכול, ורק כשיש רפיון בישראל יכול להילחם בישראל.

במדרש (הובא בילקוט) עה"פ "אשר קרך בדרך" פירושו קרך מלשון קריאה, שעמלק לא יכלו להיכנס בתוך הענני כבוד, שהרי זינב רק בנחשלים. וכדי לפגוע גם בבני ישראל שהיו בתוך המחנה, נתחכמו והיו קוראים בשמות בני ישראל בלשון הקודש שיצאו לקרוביהם הממתנינים להם, ויצאו אליהם ותפסום והרגום. [ויתכן שנתבעו ע"ז שיצאו לעסוק מחוץ למחנה]. שהיה להם כזו רמאות ברשעותם שהוציאו אותם מהעננים ברמאות. [וכן ראו אצל הנאצים ימ"ש כמה שיקרו על היהודים, שאמרו להם לעשות כך וכך, ולבסוף הרגו אותם].

ולרשעות כזו אין שליטה עלינו אם עושים רצון ה' ולומדים כראוי, ורק כשיש רפיון ונעשה סדק ח"ו ושוב אין מוקפים בענני כבוד, אז יש להם דריסת רגל. וכן בימי המן העמלקי לא היו נענשים אם לא שנתעצלו על שלא עסקו בתורה, וכמשנ"ת.

ובמלחמת עמלק תיקנו רפיון זה, שרק "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", שבזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים (ר"ה כט.). שבזה ששיעבדו את ליבם לאביהם שבשמים, תיקנו את מה שחטאו במה ששאלו היש ה' בקרבנו אם לא.

כח תשובת המשקל

ובימי הפורים נענשו על חטאם שנגזר עליהם גזירה נוראה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, שגזר עליהם המן הרשע ימ"ש בגאווותו כי רבתה ובכזו אכזריות ולישנא בישא. והיו כאלו שהיה להם טענות על מרדכי שהוא גרם לזה שהעלה את כעסו של המן על ש"לא יכרע ולא ישתחוה", וכן ע"ז שלא השתתף בסעודתו של אחשוורוש. אבל מרדכי אמר להם שהוא עונש מה' על חטאיהם, וע"כ חובת השעה הוא "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו".

שצריך לחזור בתשובה, שעקר התענית הוא התשובה כמבואר במ"ב (תקמ"ט סק"א) שאם התענה ולא שב בתשובה "תפס את

הטפל והניח את העיקר".

ובאמת כלל ישראל שבו בתשובה שלימה [שכולל חרטה על העבר וקבלה על העתיד] על מה שנתעצלו בעסק התורה, וכמו שאחז"ל (מגילה טז.) שמרדכי הצדיק ישב ולמד עם תינוקות של בית רבן בכזו מסירות על אף שידעו מה מצפה להם, שמי יכול ללמוד בשעה קשה כזו שנידונים למוות, והם עסקו בהלכות קמיצה במנחה וראשם היה פנוי להבין ולהשכיל. [ואצל הצדיקים ראו ג"כ שקיעות בתורה בכאלו זמנים קשים, שבעלי התוס' בדקות הקשות והאחרונות שלהם לפני שמתו על קידוש ה', יגעו בתורה וכתבו עוד הסבר ועוד שורה בתוס'].

וע"י תשובה כזו נתהפך הגלגל במהירות, שכבר באמצע ימי התשובה והצום התחיל הישועה. שב"ג בניסן כתב המן את הספרים עם הגזירה הנוראה לכלות את ישראל ח"ו, והמן היה אז 'על הגובה' שרכב בגאווה על סוסו וכולם השתחוו לו ויראו ממנו. ולא היה נראה כלל ששייך שישתנה המצב בשום אופן, שכבר שלחו את האיגרות וחותרם המלך היה בידו לעשות כטוב בעיניו. ומכח התשובה התחיל הישועה, "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", "נדדו עליונים נדדו תחתונים" (שם טו:), שאם אז כאן אז למעלה לפי שהכל תלוי בכלל ישראל. והגיע הישועה מיד, שרק עברו שלוש ימים והמן שוב 'על הגובה' אבל הפעם הוא תלוי על העץ...

הדר קיבלוה - לתושבע"פ - מאהבה

ולזה זכו מכח הקיימו וקיבלו' שהיה קבלת התורה מאהבה על עמל התורה. שהנה בתנחומא (נח ג) הקשה שלאחר שקיבלו את התורה בנעשה ונשמע למה הוצרך לכפות עליהם את ההר כגיגית, וביאר שעל תורה שבכתב היה קבלת נעשה ונשמע, אבל על תורה שבע"פ עדיין לא אמרו נעשה ונשמע, לפי שיראו מהעמל והיגיעה שנוצרך בתורה שבע"פ שמשולה לחושך, שהרי קשה להוציא מסקנא ברורה מהסוגיא, אם לא שמלבנים את הסוגיא כראוי ומוצאים את הדרך הנכונה, שלשיטת רש"י הדין כך ולשיטת תוס' כך,

6) וטיפשות גדולה היה במעשה זה של אחשוורוש שמסר להמן את טבעתו, ולבסוף רצה ליטול ממנו את כתר המלכות. ולמדים אנו מזה את גודל רשעותו של המן וערמתו, וגם שמאת האלוקים הייתה הגזירה לטמטם ליבו של אחשוורוש כדי לגזור כזו גזירה נוראה. וכן רואים את רשעותו של המן בזה שגזר גזירה ב"ג ניסן שבעוד כשנה ב"ג אדר יקיימו את הגזירה, כדי שכל הגויים ידעו מכך ויכלו להתכונן לזה.

והאם למסקנא טהור או טמא, מותר או אסור, חייב או פטור. [ולא שח"ו לא רצו את התורה שבע"פ, אלא שרצו לשמוע מה שאחז"ל ולעשות ככל שיצטוו, אבל היה קשה להם העמל והיגיעה]. ואת זה יראו לקבל, עד שהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית שחייבים לקבל עליהם את עמל התורה, שזה התכלית.

וכדאיתא בגיטין (ס:) "א"ר יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנאמר ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". ובתנחומא שם הוסיף שלא כתב למען הדברים, בגלל, בעבור, אלא על פי שזה התורה שבע"פ. שזה רצון הש"ת שנעמול בתורה, וע"כ הוצרך לכפות עליהם את ההר כגיגית.

וא"כ מה שהדר קיבלוה מאהבה ע"כ הוא על תורה שבע"פ, שהרי על שאר המצוות כבר אמרו בסיני מרצון נעשה ונשמע.

"העם ההולכים בחושך ראו אור גדול"

וכיבת הקבלה מאהבה הייתה לפי שראו שרק ע"י עמל התורה מגיע ההצלחה. וחושך זה מביא את האור הגדול, וכמו שאחז"ל (מגילה טז:) ליהודים הייתה אורה, אורה זו תורה, שראו את האור של התורה.

וכמו שהמליץ שם בתנחומא את הכתוב "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", שרואים את האור הגדול גם בזה העולם, שמתחילה הסוגיא מבולבלת עד שהסוגיא מאירה באור גדול. ולעת"ל כתיב על עמלי התורה "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", שהאור יהיה ל"כ חזק עד שיאיר מהם כצאת השמש בגבורתו.

ועמל התורה מביא את כל הברכות ואת כל הישועות וכל ההשפעות. וזה מלמדנו כמה אחריות מוטלת על כל אחד ובפרט על בן תורה, וכן כמה זכויות יש לו, שמביא שפע לא רק לעצמו אלא לכולם.

וביום הגדול והנורא שיבוא, יראו עם גילוי כבוד שמים את כל ההשפעות שהיו בגלות מי היה הגורם להם, וכמה אושר יהיה לו מזה. אשרי מי שמתבונן ומתחזק ומתרומם ומתקרב לקב"ה ועושה לפניו נחת רוח.

הקב"ה יעזרנו שנוכל ללמוד עם ישוב הדעת ועם שמחת הלב,

ושנבין מה שלומדים, ושכולנו נעשה לו נחת רוח.

Leaping Toward Leadership

Harav Hagaon Meir Wahrsager Shlita

In this week's parashah we find that the *nesi'im* donated the *avnei shoham* to the Mishkan, and Rashi cites the famous statement of Chazal that the *nesi'im* were actually the last ones to donate to the Mishkan. When Moshe approached them to contribute, they told him to collect donations from the rest of Klal Yisrael first and assured him that they would then fill in whatever was missing. In the end, there was nothing left to give to the Mishkan itself; all they could give was the *avnei shoham* for the *bigdei kehunah*. In the *passuk* הַשֵּׁם אֶת אֲבְנֵי הַשֵּׁם, the word *nesi'im* is spelled without the letter *yud*, indicating that the Torah faulted the *nesi'im* for their lack of alacrity in donating to the Mishkan, as Rashi says: ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם. Later, the *nesi'im* did teshuvah by being the first to donate during the *chanukas hamizbei'ach*.

I would like to discuss two puzzling aspects of this incident. First, what was wrong with what the *nesi'im* did? They seem to have made a very logical offer, committing to fill in what Klal Yisrael would not manage to donate. And it very often happens that a campaign falls short of its target. Why, then, was this considered laziness?

Second, what is the significance of omitting a letter from the word "*nesi'im*"? How is this a *middah k'neged middah* consequence of their failure to donate to the Mishkan immediately?

“I’ll Do,” Not “I’ll Try”

The answer to the second question will help shed light on the first.

By omitting a letter from the word *nesi'im*, the Torah is conveying that the *nesi'im* did not live up to their name. The word *nasi* comes from the word *nesius*, raising up. We can understand the concept of *nesius* with a teaching of the Ramban a few *pesukim* earlier. The Ramban points out that in connection with the donations to the Mishkan, the Torah uses

the phrase *nedivus lev*, while in connection with the actual building of the Mishkan the phrased uses is *nesius lev*: כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשְׂאוֹ לְבוֹ. He explains that the construction of the Mishkan required many delicate skills: sewing, weaving, constructing, etc. Normally, the development of these skills requires years of training and apprenticeship. Klal Yisrael did not possess these skills, coming from Mitzrayim where they performed unskilled labor. Yet they were able to perform the most delicate, skilled work that the Mishkan required.

That, says the Ramban, is the power of *nesius lev*. In his words:

כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידין כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר.

The Yidden had no training, yet they stepped up to the plate and said, “We’re going to do this.” Amazingly, as a result of this *nesius lev*, they inexplicably found that they had the capability to carry out the work. A person who had no training or experience as a weaver was suddenly able to perform the most delicate weaving.

Each time I read this Ramban I experience *chalishus hadaas*, because what he is saying is the ultimate *mechayev*. He’s telling us, in essence, that there’s nothing a human can’t do. We generally assume that a human being is born with a certain set of abilities, and he can’t achieve more than what his original makeup allows. But the truth is that a human being can do a lot more. A person is not a product of human hands – he’s made by Hashem, *b’tzelem Elokim*. And just as Hakadosh Baruch Hu is a *Borei*, a human being possesses a creative force that is boundless. The Ramban is conveying to us that a person’s resources are unlimited, and that there’s nothing a person can’t produce. The question is only, is there a demand? Because when he demands it of himself, a person can access a wealth of

previously undiscovered talents. We see this in situations of crisis, when people manage to accomplish things that would have seemed to be beyond his physical abilities.

Nesius lev is not a dream; it's a decision. When a person takes the initiative and boldly declares that he's going to do something – not that he simply says, "I'll try to do it" – he becomes able to access any *koach*: אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן. There's nothing that can stop him.

Nesius lev is at the core of what it means to be a *nasi*, a leader of Klal Yisrael. To be a leader of Klal Yisrael, a person must be uplifted – and what makes a person uplifted is that he is determined to go beyond himself and eschew mediocrity.

The *nesi'im* were criticized for their subtle laziness in being content to remain average, rather than taking the initiative and jumping at the opportunity to uplift themselves by donating to the Mishkan. What made these people *nesi'im* originally is that they were determined to go beyond the average. "We'll fill in whatever's left at the end" is a nice offer, but that's not the kind of statement that makes someone a *nasi*, with the initiative and determination to rise to ever-higher heights.

The Yetzer Hara for Mediocrity

The degree of a person's *nesius lev* is what determines how great he's going to become. Yet a person has a *yetzer hara* of mediocrity, which stems from the same subtle laziness that the *nesi'im* suffered from. The *Mesillas Yesharim* (ch. 4) discusses the *middah* of *zehirus*, which means being extra careful in *avodas Hashem*. For instance, if the *rav* is giving a *shiur* on *hilchos Shabbos*, will you be in attendance so you can be more careful in your adherence to the *halachos*? Will you eat food that has a better *hechsher*? Will you go to the shul where people talk less? In explaining the importance of *zehirus*, the *Mesillas Yesharim* discusses the *yetzer hara* of mediocrity that prompts people to rationalize that "It's fine if I don't sit on the *mizrach* in Gan Eden, I'll be happy with a lower level in Olam Haba." This type of thinking reflects a person's awareness that in actuality, he's capable of more: he can be more careful with *halachah*, he can daven better, he can have a more serious *seder*, he can sign up for the new *Dirshu* program. Yet he assures himself that it's fine for him to remain mediocre.

The *Mesillas Yesharim* challenges a person to ask himself if he takes the same approach to worldly pursuits. Would he really be happy being average

in his law firm, or on the basketball court? Hakadosh Baruch Hu created a person in such a way that he wants to be the best. So why, in matters of *ruchniyus*, is a person content to be average? The *Mesillas Yesharim* explains that it's because deep down, we don't really want the obligation of having to be careful and be the best; we're not ready to keep up with that high level of *ruchniyus*. This is the laziness of mediocrity.

The *middah* of *nesius* is exactly the opposite. Let's say there's an opportunity for someone to be the one to say the *daf yomi shiur*. Who's it going to be? Even if it's against a person's nature, the concept of *nesius lev* enables a person to decide that he's going to be the one to say the *shiur*, and if he makes a firm decision to do that, he lifts himself up and draws upon the boundless capabilities that a human being can possess. Similarly, if a person decides that he's going to daven in the more serious shul, or work on his *middos* or his *shalom bayis* in a serious way – not just to say "I'll try" – then he can access the power of *nesius lev* and elevate himself.

This is what the *nesi'im* were lacking when they failed to immediately join the initiative of donating to the Mishkan. The Torah marks this by omitting a letter from their name to show that they were missing the essence of what it means to be a *nasi*.

The Rambam, in *Hilchos Talmud Torah* (3:6), refers to this idea when he talks about the "kesser Torah." Wearing the "crown of Torah" means that a person is raised above the rest of the people – something that requires a person to give up many of the pursuits and pleasures of this world, as the Mishnah teaches: כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל. As the Rambam writes: מי שנשאור לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה.

A person can think, "It's okay, so I'll be a *beinoni*. I won't send my kid to the best yeshiva; so he won't sit and learn his whole life, other people's kids can sit and learn. So I won't be the one who's delivering the new *shiur*, or even attending it." A person with *nesius lev* is someone who wants to take his *avodas Hashem* to the next level – and we decide if that's the kind of person we want to be. Are we going to be leaders, the one who jumps in, for instance, when there's a *gemach* that needs to be opened? Yes, there are many boundaries and limitations in our way, but *nesius lev* allows us to transcend them. *Nesius lev* is a force that every person can access – it's up to us to choose whether we're going to remain *beinonim* or to live a life of 'ה בדרכי ה'. ויגבה לבו בדרכי ה'.

Gut Shabbos.

This week's Bishvilei Haparsha is sponsored by

